

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ШУПЛАТ ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА

УДК 336.58:330.322.3:338.48 (043.3)

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ**

Спеціальність: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі інвестиційної діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Майорова Тетяна Володимирівна
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри інвестиційної діяльності

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Луців Богдан Любомирович
Тернопільський національний економічний університет,
завідувач кафедри банківського менеджменту та обліку

кандидат економічних наук, доцент
Гуменюк Володимир Володимирович
Київський національний торговельно-економічний університет,
докторант кафедри економічної теорії та конкурентної політики

Захист відбудеться 30 листопада 2016 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49 - Г, ауд. 601.

Автореферат розісланий 28 жовтня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук
професор

В. М. Опарін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна сфера туризму є однією з найбільш прибуткових і динамічних галузей світового господарства. За останні п'ять років темпи зростання світового ринку туристичних послуг перевищили темпи зростання світової економіки загалом. Однак реалії України - протилежні. Не дивлячись на те, що туристичний потенціал України надзвичайно великий, непослідовність державної фінансової політики у цій сфері, відсутність державних програм розвитку туризму і курортів, а також територіальні втрати та військові дії на території країни, суттєво гальмують не лише розвиток сфери туризму, але й активізацію інвестиційної діяльності підприємств даної сфери.

Необхідність та актуальність дослідження визначається тим, що традиційні методи та інструменти фінансового забезпечення інвестиційної діяльності не сприяють ефективному та стійкому функціонуванню та розвитку підприємств сфери туризму. Існує проблема пошуку нових форм залучення фінансових коштів у галузь, серед яких запровадження схем фінансування на умовах державно-приватного партнерства (ДПП) за участю держави, туристичного бізнесу, туриста й місцевого населення. Це сприятиме не лише залученню власних фінансових ресурсів в галузь, але й активізує роль іноземних інвесторів у фінансовому забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Особливої гостроти набула потреба розробки практичних рекомендацій щодо формування сприятливого інвестиційного клімату в країні для збільшення фінансових надходжень, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств сфери туризму в умовах соціально-економічної нестабільності, насамперед на регіональному рівні та розроблення методичного забезпечення.

Теоретичним і практичним аспектам фінансового забезпечення присвячено велику кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців серед яких: Г. Азаренкова, В. Базилевич, М. Білик, Ю. Брігхем, Л. Буряк, В. Глущенко, А. Даниленко, Н. Карпишин, Р. Кембел, Г. Кірейцев, С. Майєрс, М. Міллер, Ф. Модільяні, О. Москаль, Д. Олійник, В. Опарін, А. Поддєрьогін, О. Романенко, С. Росс, І. Сокиринська, О. Терещенко, С. Юрій та ін. Багатоаспектні питання впливу фінансових важелів на реалізацію інвестиційного процесу ґрунтовно висвітлили у своїх працях вітчизняні науковці: Т. Васильєва, О. Вовчак, В. Зимовець, В. Корнеєв, М. Крупка, Б. Луців, Т. Майорова, С. Онишко, Б. Пшик та ін. Фінансово-економічні проблеми розвитку сфери туризму піднімаються в працях: Ю. Варланова, В. Гуменюка, О. Дубовікова, С. Захарчук, Н. Коленди, Г. Костенко, І. Кравчук, А. Кулінської, А. Охріменко, О. Чайковської та ін.

Високо оцінюючи здобутки цих учених, необхідно зауважити, що деякі питання потребують подальшого дослідження, зокрема, щодо: визначення галузевих особливостей фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму; оцінки інвестиційних можливостей підприємств сфери туризму, у частині пошуку джерел та шляхів активізації фінансового забезпечення на регіональному рівні; розробки рекомендацій щодо підвищення ролі державного фінансового стимулювання інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму задля подолання негативних кризових явищ, як у галузі, так і в економіці країни в цілому. Це зумовлює актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри інвестиційної діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у межах тем: «Формування інвестиційних ресурсів в Україні» (номер державної реєстрації

0111U000292), де автором визначено галузеві особливості формування інвестиційних ресурсів підприємств; «Фінансово-кредитні важелі в активізації інвестиційного процесу» (номер державної реєстрації 0113U003555), у межах якої автором систематизовані фінансово-кредитні інструменти в контексті їх впливу на активізацію інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретико- методичних засад вдосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму та розробка практичних рекомендацій в Україні.

Досягнення мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити теоретичні засади функціонування підприємств сфери туризму як суб'єктів фінансових відносин;
- з'ясувати економічну природу та особливості інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;
- поглибити концептуальні засади фінансового забезпечення підприємств сфери туризму;
- проаналізувати сучасний стан діяльності підприємств сфери туризму і визначити їх внесок у розвиток економіки країни;
- виявити основні тенденції фінансового забезпечення інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму;
- оцінити інвестиційний потенціал підприємств сфери туризму й запропонувати заходи щодо перетворення туризму на одну з провідних галузей економіки регіону;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;
- розробити рекомендації щодо покращення фінансового забезпечення підприємств сфери туризму на основі державно-приватного партнерства (ДПП);
- запропонувати пропозиції щодо підвищення ролі державного фінансового стимулювання у реалізації інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

Предметом дослідження є сукупність економічних відносин, що виникають у фінансовому забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є: методи наукової абстракції, логіко-діалектичний та історичний методи – у дослідженні еволюції підходів до трактування поняття «туризм», «сфера туризму» та її складові, змісту інвестиційної діяльності та фінансового забезпечення; методи аналізу і синтезу, статистичних порівнянь, групування застосовувалися для дослідження сучасного стану функціонування підприємств сфери туризму, виокремлення основних джерел фінансового забезпечення їх інвестиційної діяльності; системно-структурний метод – для формування змісту фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму та дослідження інструментів та важелів впливу на фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму; графічний аналіз – для порівняння й унаочнення статистичних даних з метою дослідження сучасних тенденцій фінансування інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму; методи математичного моделювання – для оцінки взаємозв'язку між макроекономічними фінансовими показниками.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства

фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, фінансова звітність підприємств сфери туризму Івано-Франківської області, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних фахівців, аналітика міжнародних фінансових організацій та періодичні видання різних країн світу, електронні ресурси Інтернет, розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Отже, у дисертаційній роботі:

удосконалено:

- теоретичні засади формування фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств як системи фінансових відносин, що включає процес пошуку, залучення, формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності підприємств з метою створення сприятливих умов для ефективного їх функціонування та розвитку. На відміну від існуючих, враховано галузеві особливості формування фінансових ресурсів та специфіку інвестиційної діяльності для підприємств сфери туризму, що дало змогу обґрунтувати концептуальні засади організації фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму на макро-, мезо- та мікрорівнях;

- методика оцінки внеску результатів діяльності підприємств сфери туризму у фінансові макроекономічні показники, зокрема, запропоновано алгоритм розрахунку наступних показників: прямий та непрямий економічний ефект сфери туризму; рівень податкових надходжень від сфери туризму у місцеві бюджети; рівень зайнятості; рівень капітальних інвестицій в основний капітал підприємств сфери туризму. Це дозволить покращити розрахунок прогнозних макроекономічних показників у процесі підготовки проектів Державного та місцевих бюджетів та визначати в них необхідний рівень капітальних видатків на фінансування розвитку даної галузі;

- теоретичні положення щодо фінансового забезпечення проектів ДПП у сфері туризму, в частині розмежування інструментів фінансування на: 1) *інструменти прямого фінансування* – поділ за ознаками джерел фінансування, до яких відносять: інструменти бюджетного фінансування (кошти Державного та місцевих бюджетів та довгострокових цільових програм) та інструменти позабюджетного фінансування (власні кошти підприємств, кошти приватних іноземних та вітчизняних інвесторів, кошти фінансових установ та міжнародних інституцій, кошти від емісії муніципальних облігацій); 2) *інструменти непрямого фінансування*: податкові пільги, пільги з оренди державного (муніципального) майна, «гарантійні» інструменти (гарантії держави, місцевих органів влади і фінансових установ), пільгові умови для банківського кредитування, особливі умови (податкові, митні) ведення діяльності на визначених територіях (індустріальні парки, кластери, ВЕЗ, зони територіального розвитку). Це дасть можливість на макро-, мезо- та мікрорівнях визначити пріоритетність використання цих інструментів залежно від стану сфери туризму та необхідності активізації інвестиційної діяльності в ній;

- зміст поняття «інвестиційна діяльність підприємств сфери туризму», зокрема, через виокремлення у меті інвестування економічного, соціального та мультиплікативного ефекту і залежності від державної регіональної політики та географічного розташування, що сприятиме поглибленню теоретичних засад фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;

набули подальшого розвитку:

- обґрунтування рекомендацій щодо підвищення результативності використання фінансових ресурсів у процесі реалізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму, зокрема через розробку на регіональному рівні комплексних цільових програм розвитку туризму, із визначення пріоритетних напрямів фінансування, серед яких: а) розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури; б) розвиток і диверсифікація туристичного продукту; в) підвищення якості туристичних послуг, г) реклама туристичного потенціалу України за кордоном. Це сприятиме: зростанню залучення фінансових ресурсів до сфери туризму з різних джерел через збільшення кількості туристів та обсягів туристичних послуг; забезпеченню зайнятості місцевого населення; збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів;

- визначення напрямів державного стимулювання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму: 1) розробка та прийняття «Національної програми розвитку сфери туризму на 2017-2021 рр.»; 2) створення Національної туристичної організації (НТО), що функціонуватиме на принципах державно-приватного партнерства для просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішніх ринках; 3) приведення до міжнародних вимог методів статистики у сфері туризму та впровадження системи сателітних рахунків; 4) запровадження пільгових умов до банківського кредитування галузевих інвестиційних проектів. Це сприятиме формуванню в Україні сприятливого інвестиційного середовища для залучення іноземного та вітчизняного капіталу у розвиток підприємств сфери туризму;

- практичні рекомендації щодо удосконалення податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в частині: відновлення податкових канікул для новостворених туристичних підприємств з іноземними інвестиціями; зменшення розміру бази оподаткування за рахунок збільшення відрахувань у фонди розвитку туристичних підприємств, що включаються до виробничих витрат; внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на додану вартість з метою відновлення для туристичних підприємств, які здійснюють експорт послуг, нульової ставки ПДВ; запровадження зниженої ставки ПДВ для готелів та інших закладів розміщення, що надають готельні послуги, які пройшли кваліфікацію на відповідність певній категорії; впровадження практики безоплатного (пільгового) підключення підприємств сфери туризму до всіх видів комунікацій. Це сприятиме зростанню власного фінансового потенціалу для реінвестицій у розбудову й реконструкцію матеріально-технічної бази підприємств сфери туризму;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні результати дослідження дають змогу системно підійти до розв'язання питання з підвищення ефективності та дієвості використання фінансових важелів та інструментів в активізації інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Окремі висновки та рекомендації, викладені в дисертації, доведено до рівня практичного застосування, зокрема, в діяльності:

- Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму – використано пропозиції щодо підвищення ефективності заходів державних органів влади зі сприяння фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму (довідка № 04-33/13-1022 від 15.06.2016);

- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – використано рекомендації щодо покращення ситуації у стимулюванні інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму шляхом створення юридичних умов для ДПП в Україні у сфері туризму та

методику розрахунку прямого та непрямого ефекту від туризму (довідка № 5004-05/23468-07 від 27.07.2016);

- Івано-Франківська обласна державна адміністрація – під час розробки Стратегії розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року були враховані рекомендації щодо необхідності розробки та затвердження стратегічного плану зі сприяння інвестиційній діяльності; пошуку зовнішніх джерел фінансування інфраструктурних проектів (довідка № 747/0/2-16/01-140 від 10.06.2016);

- Міжнародне туристичне агентство «Україна – Русь» – використано рекомендації щодо оцінки необхідного обсягу інвестицій у діяльність підприємств сфери туризму на основі балансу попиту і пропозиції (довідка № 14-06/16 від 14.06.2016).

Основні теоретичні й методичні підходи та висновки дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі кафедри інвестиційної діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» для розроблення методичного забезпечення і викладання навчальних дисциплін: «Інвестування», «Соціальні інвестиції», «Проектне фінансування» (довідка від 26 травня 2016).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові результати, розробки, висновки та рекомендації, що викладені в дисертації і виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно і відображені в опублікованих працях за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження, що містять наукову новизну, оприлюднені на 9 міжнародних та всеукраїнських наукових й науково-практичних конференціях, зокрема: «Ефективні інструменти сучасних наук», (м.Дніпропетровськ, 2007 р.); «Формування стратегії сталого розвитку курортів в Україні», (м.Київ, 2007 р.); «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу (м.Київ, 2010 р.); «Сучасні проблеми та шляхи вирішення в науці, транспорті, виробництві та освіті» (м.Одеса, 2010 р.); «Наукова складова навчального процесу та інноваційні технології його розвитку», (м.Київ, 2011 р.); «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу (м.Київ, 2011 р.); «Фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України в сучасних умовах» (м.Київ, 2016 р.); «Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку» (м.Київ, 2016 р.); «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (м.Переяслав-Хмельницький, 2016 р.) та Парламентських слуханнях на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України» (м.Київ, 2016 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 10,7 д. а., з них: 1 - у колективній монографії; 6 статей - у наукових фахових виданнях; 1 – у зарубіжному виданні; 4 статті - у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз; 10 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 206 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 31 таблицю на 28 сторінках, 29 рисунків на 18 сторінках, 14 додатків на 30 сторінках. Список використаних джерел налічує 399 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено її мету і завдання, розкрито об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення.

У розділі 1 «**Теоретичні засади фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму**» узагальнені та розвинуті теоретичні підходи до визначення сутності сфери туризму визначено особливості інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму; отримали подальший розвиток теоретичні положення формування фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

Визначено зміст поняття «сфера туризму», у якому на відміну від існуючих цілісно застосовано: комплексний підхід, який передбачає існування самостійних, проте тісно пов'язаних галузей, що продукують товари та послуги, виробництво яких існує за рахунок туризму; інтегральний підхід, який окреслює взаємодію сфери туризму із соціальною та виробничою сферами, що перетворює туризм в каталізатор суспільно-економічних процесів; геопросторовий підхід, що дозволяє з'ясувати територіальні аспекти, що впливають на складові сфери туризму.

Інвестиційна діяльність підприємств сфери туризму пов'язана зі специфічними рисами послуг у складі туристичного продукту як предмета діяльності туристичних підприємств, що обумовлює особливості об'єктів інвестиційної діяльності та джерел їх фінансування. У роботі доведено, що завдання інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами характерних та суміжних об'єктів сфери туризму в процесі придбання, розширення, модернізації основних фондів та впровадження прогресивних технологій з метою створення та реалізації туристичного продукту. Виокремлено особливості інвестиційної діяльності: наявність економічного, соціального та мультиплікативного ефекту, комплексність, висока частка державних інвестицій, залежність від державної інвестиційної політики, географічного розташування та ін. Інвестиційна діяльність підприємств сфери туризму визначена як сукупність тісно пов'язаних видів економічної діяльності, ресурсів та суб'єктів, що продукують товари та послуги, для ефективного функціонування туристичного бізнесу, які активно взаємодіють із виробничою та соціальною сферою, що робить туризм каталізатором суспільно-економічних процесів на національному та регіональному рівнях.

Ключовою передумовою інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму є наявність достатнього фінансового забезпечення. На підставі результатів дослідження теоретичних засад фінансування інвестиційної діяльності визначено основні елементи механізму формування фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, що містить об'єкти, методи, форми, важелі та інструменти фінансування, напрями формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності для ефективного функціонування сфери туризму (рис. 1).

Обґрунтовано, що організація фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму має відбуватися з урахуванням таких принципів: цілісність, комплексність, підпорядкованість, інформаційність, пріоритетність, соціальна спрямованість.

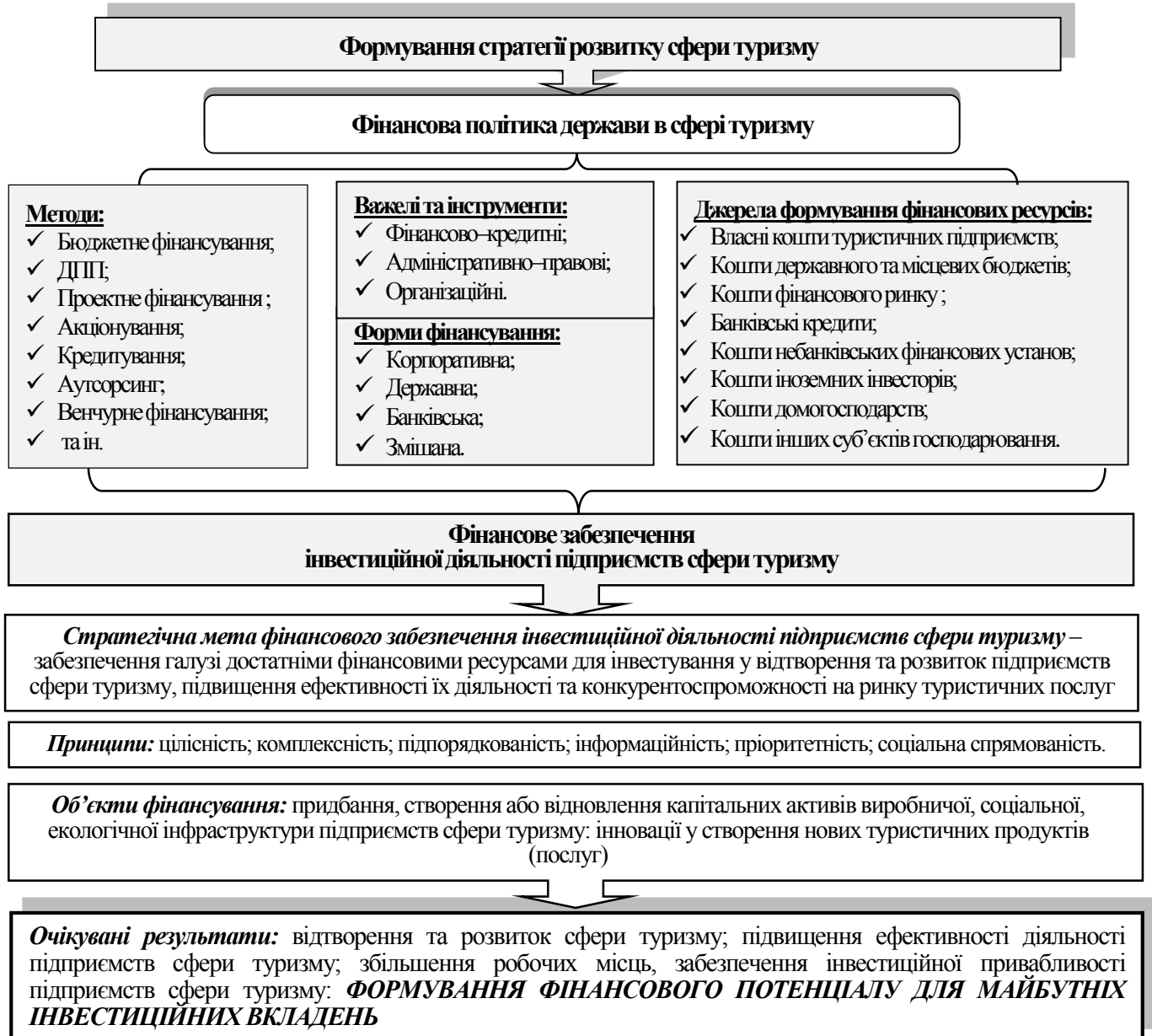

Рис. 1. Концептуальні засади організації фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму

Джерело: розроблено автором

Визначено стратегічну мету фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, яка полягає у забезпеченні галузі достатніми фінансовими ресурсами для інвестування у відтворення та розвиток підприємств сфери туризму, підвищення ефективності їх діяльності та конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг.

Обґрунтовано, що процес формування системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму полягає у комплексному забезпеченні достатнім обсягом фінансових ресурсів у процесі відтворення та розвитку сфери туризму на основі використання державних та приватних джерел фінансування, прямого фінансування і методів опосередкованого стимулювання, з метою зростання капітальних активів, збільшення робочих місць та прискорення обігу грошових коштів.

У розділі 2 «Практика фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в Україні» розглянуто функціонування вітчизняних підприємств сфери туризму та їх внесок у розвиток економіки країни, проведено аналіз

джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, запропоновано заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємств сфери туризму на регіональному рівні (на прикладі Івано-Франківської області).

Динамічний розвиток сфери туризму в світі й значний її внесок у формування валового світового продукту (9,8%), податкових находжень (5%), експортних надходжень (5,1%), зайнятості населення (9,5%), визначив доцільність дослідження інвестиційного потенціалу сфери туризму України та фінансового забезпечення його реалізації.

Проведений аналіз свідчить про сприятливі умови для здійснення різних видів туристичної діяльності в Україні й наявність рекреаційних ресурсів міжнародного значення. Разом з тим, оцінка діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму впродовж 2010-2015 рр. дозволила встановити незначний їх вплив на розвиток економіки країни: а) частка сфери туризму у ВВП скоротилась з 1,5% до 1,2%, найбільше падіння валової доданої вартості, створеної підприємствами сфери туризму, спостерігалось у 2014 р., що було зумовлено зниженням іноземних і внутрішніх туристичних потоків; б) питома вага працівників підприємств сфери туризму в загальній кількості працівників по економіці знизилась з 3,6% до 2,9%, що свідчить про недостатній рівень використання можливостей даної галузі у збільшенні зайнятості й розвитку регіонів; в) оцінюючи середньомісячну заробітну плату у сфері туризму також прослідковується негативна тенденція щодо заниженого її рівня на підприємствах з тимчасового розміщення й організації харчування (62,3-68,8% від середньої заробітної плати штатного працівника по економіці), кращою є ситуація на підприємствах мистецтва, спорту, розваг та відпочинку; г) питома вага основних засобів підприємств сфери туризму в загальному обсязі по економіці є незначною (у 2015 р. – 0,37%); д) майже третина основних засобів підприємств сфери туризму потребує оновлення та відповідних фінансових ресурсів для його проведення.

Невтішним залишається довгостроковий прогноз розвитку сфери туризму в Україні до 2026 р., здійснений Всесвітньою радою з туризму та подорожей. Так при нинішніх темпах реформ незмінним буде відносний внесок сфери туризму у формування ВВП і створення робочих місць, а також у капітальних інвестиціях країни. Однак, позитивним є економічний прогноз щодо зростання грошових потоків від міжнародного туризму (щорічно на 6,5%) та збільшення їх внеску в експорт країни з 3,0 до 4,8%.

Дослідження стану фінансового забезпечення інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму впродовж 2011-2016 рр. виявило незначні обсяги фінансування – в середньому 1,2% від загального обсягу по країні (натомість світовий показник становить 4,3% загального обсягу інвестицій). Певне пожвавлення капітальних вкладень підприємствами сфери туризму спостерігалось протягом 2011-2012 рр., що було пов'язано із реалізацією заходів Євро-2012. Втім впродовж 2013-2016 рр. характерним стало падіння рівня фінансування інвестиційної діяльності у сфері туризму вищими темпами, ніж по іншим секторам економіки, що пояснюється загальним зниженням ділової активності в країні, зменшенням туристичних потоків у зв'язку з проведенням антитерористичної операції на сході України і примусовим виведенням із господарського обороту великої кількості підприємств сфери туризму, що знаходяться на території АР Крим (табл. 1).

У результаті проведеного аналізу основних джерел фінансування інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму за 2011-2016 рр., встановлено: 1) видатки державного та місцевих бюджетів мають переважно адміністративний і соціальний захист й не сприяють розвитку сфери туризму.

Фінансування капітальних витрат підприємствами сфери туризму у 2011-2016 рр.*

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016**
1. Капітальні інвестиції (усього в Україні), млн. грн.***	241286	273256	249873	219420	251154	262695
2. Капітальні інвестиції сфери туризму, млн. грн.***	3010,0	4862,9	4083,0	2022,4	1920,7	1896,5
2.1. Тимчасове розміщення й організація харчування, млн. грн.	1572,7	2264,9	1476,8	1482,9	970,0	1170,9
2.2. Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, млн. грн.	1437,3	2598	2544,5	508,7	921,4	680,8
2.3. Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність, млн. грн.	нд	нд	61,7	31,7	29,3	44,8
3. Темп проросту капітальних інвестицій в країні, %	33,62	13,25	-8,56	-12,19	14,46	4,6
4. Темп приросту капітальних інвестицій сфери туризму, %	49,76	61,56	-16,04	-50,47	-5,03	-1,3
5. Питома вага капітальних інвестицій, освоєних підприємствами сфери туризму в Україні, %	1,25	1,78	1,63	0,92	0,76	0,72

* Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України

** прогнозні показники, розраховані на основі даних Статистичного бюлетеня «Капітальні інвестиції в Україні за січень-червень 2016 р.»

*** без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, з 2014 р. без частини зони проведення антитерористичної операції

Впродовж 2011-2013 рр. видатки на галузь туризму були на рівні 11,1% видатків зведеного бюджету (у видатках державного бюджету – 4,1%, місцевих бюджетів – 20,3%); втім у 2015 р. такі видатки скоротилися вдвічі у структурі видатків державного бюджету – до 1,8%; та більше ніж у чотири рази у структурі видатків зведеного і місцевих бюджетів – до 2,6% й 3,8%; 2) тенденцією функціонування підприємств сфери туризму, яка має парадоксальний характер, є те, що їх діяльність характеризується збитковим фінансовим результатом упродовж усього періоду дослідження; розмір прибутку підприємств, що мали додатне сальдо, зростав у середньому на 17% за рік, виключенням став 2015 р. – падіння 67,2%; 3) банки приймають незначну участь у забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму (частка інвестиційних кредитів, наданих цим підприємствам, у кредитах, наданих усім нефінансовим корпораціям на інвестиційні потреби, скоротилась з 1,5% у 2012 р. до 1,2% у 2015 р.), позитивні тенденції щодо збільшення інвестиційного кредитування сфери туризму спостерігались у 2011 р. (приріст 19,7%), 2013-2016 рр. характеризуються їх скороченням на 0,9–11,8%; 4) питома вага іноземних інвестицій, залучених підприємствами сфери туризму, в загальному обсязі інвестицій є незначною (1,1–2,3%); темп приросту прямих іноземних інвестицій сфери туризму мав позитивну тенденцію тільки у 2011 р. (5,6%), у 2012-2016 роках спостерігається падіння на рівні 8,7–39,5% річних (табл. 2).

Дослідження існуючого інвестиційного потенціалу підприємств сфери туризму на мезорівні здійснювалось на прикладі Івано-Франківської області, оскільки вона входить до переліку найбільш привабливих та популярних туристичних регіонів, на території якої зосереджено більше 17% природного рекреаційного потенціалу України. Ця область входить до Карпатського єврорегіону, вона утримує лідируючі позиції в країні за кількістю наданих туристичних послуг вітчизняним та іноземним туристам. Проведений соціально-економічний аналіз області, SWOT-аналіз, SWOT-матриця та визначення на основі взаємозв'язків між внутрішніми й зовнішніми факторами порівняльних переваг і ризиків регіону, свідчать про значний рівень його інвестиційного потенціалу. Разом із тим, неефективне та нераціональне використання фінансових ресурсів створює загрозу невідповідності обсягів обслуговування можливостям Івано-Франківщини, оскільки

поступається оптимальній розрахунковій кількості туристів, яку може прийняти область (рекреаційна місткість складає понад 2 млн. осіб).

Таблиця 2

Джерела фінансування розвитку підприємств сфери туризму у 2011-2016 рр.*

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016**
1. Видатки з Державного бюджету на економічну діяльність у галузі туризму, млн. грн.	9208,08	11596,53	11794,99	10410,15	7161,63	5200,58
Темп приросту видатків з Державного бюджету на сферу туризму, %	-4,60	25,94	1,71	-11,74	-31,21	-27,38
2. Видатки з місцевих бюджетів на економічну діяльність у галузі туризму, млн. грн.	36694,13	41963,00	42205,50	40382,91	10414,52	11812,16
Темп приросту видатків з місцевих бюджетів на сферу туризму, %	7,36	14,36	0,58	-4,32	-74,21	13,42
3. Розмір прибутку підприємств сфери туризму, що мали додатне сальдо, млн. грн.	1251,6	1360,7	1558,8	1873,0	615,3	890,0
Темп приросту прибутку підприємств сфери туризму, що мали додатне сальдо, %	24,04	8,72	14,56	20,16	-67,15	44,64
4. Кредити, надані підприємствам сфери туризму на інвестиційні потреби, млн. грн.	1375,89	1376,00	1363,63	1326,96	1170,67	1091,06
Темп приросту інвестиційних кредитів, наданих підприємствам сфери туризму, %	19,66	0,01	-0,90	-2,69	-11,78	-6,80
5. ПІІ (акціонерний капітал) у підприємства сфери туризму, млн. дол. США	1092,2	997,5	603,5	523,3	470,5	411,9
Темп приросту ПІІ (акціонерного капіталу) сфери туризму, %	5,58	-8,67	-39,50	-13,29	-10,09	-12,45

* Джерело: розраховано автором за даними Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України

** планові видатки з Державного та місцевих бюджетів на 2016 р. і прогнозні обсяги, розраховані автором за іншими джерелами фінансування

За результатами дослідження надано пропозиції щодо формування Комплексної регіональної цільової програми розвитку туризму в Івано-Франківській області із визначенням можливих заходів й очікуваних кінцевих результатів від реалізації наступних підпрограм: розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури; розвиток і диверсифікація туристичного продукту, підвищення якості послуг; популяризація туристичного потенціалу. Подібні заходи будуть доцільними для впровадження в інших туристичних регіонах України, бо сприятимуть зростанню фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

У розділі 3 «**Основні напрями удосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму**» розкрито економічний зміст та складові ДПП у сфері туризму; розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму; розроблено пропозиції щодо державного стимулювання інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в Україні.

Зважаючи на незначну частку державного сектора в інвестуванні сфери туризму, у роботі обґрунтовано необхідність використання ДПП як ефективної форми фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Важливою умовою розвитку ДПП у сфері туризму є наявність чітко визначених інтересів учасників партнерства, у тому числі кінцевих споживачів – туристів і місцевого населення, що стає споживачем послуг та робочою силою й забезпечує додану вартість.

З метою гармонізації інтересів учасників ДПП запропоновано включити туриста і місцевого населення як користувачів кінцевим туристичним продуктом в якості сторін

партнерства поряд із державою в особі органів державної влади і управління туризмом та іншими суміжними галузями на різних рівнях, бізнесом, суспільством (міське населення). Це надало змогу сформулювати авторське визначення поняття «ДПП у сфері туризму» як системи взаємопов'язаних елементів (суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, моделей, форм та інструментів), що відображає взаємодію суб'єктів ДПП з приводу об'єктів ДПП, що здійснюється на основі відповідних принципів і передбачає використання форм й інструментів фінансування проектів ДПП та сприяє реалізації функцій ДПП у сфері туризму. Виокремлено функції ДПП у сфері туризму (відтворювальну, соціальну, інвестиційну, інноваційну функції та функцію реалізації інтересів суб'єктів ДПП) у взаємозв'язку з ефектами, які ДПП створює в економіці у процесі реалізації різних проектів.

З'ясовано, що в статистиці туризму існує низка проблем, зокрема, відсутність сумісності з міжнародною статистикою баз даних у сфері туризму, неповна статистична інформація, яка не передбачає системне спостереження за цією сферою в повному обсязі. Це потребує розробки показників для оцінки внеску туризму в економіку з метою обґрунтування необхідності спрямування державних і приватних інвестицій у сферу туризму. В дисертації запропоновано алгоритм та показники оцінки внеску сфери туризму у фінансові макроекономічні показники (табл. 3).

Таблиця 3

Показники оцінки впливу сфери туризму на соціально-економічний розвиток регіону*

Показник	Алгоритм розрахунку	
1. Прямий і непрямий економічний ефект сфери туризму	$ТВДВ_i = TO_i \cdot K_{OyВДВ_i}$	(1)
	$K_{OyВДВ_i} = O_i / ВДВ_i$	(2)
де $ТВДВ_i$ – валова додана вартість підприємств і-ого виду економічної діяльності, отримана від обслуговування туристичних потоків; TO_i – туристичний оборот організацій і-ого виду економічної діяльності; $K_{OyВДВ_i}$ – коефіцієнт перерахунку обороту підприємств у валову додану вартість і-ого виду економічної діяльності; O_i – оборот підприємств і-ого виду економічної діяльності; $ВДВ_i$ – валова додана вартість підприємств і-ого виду економічної діяльності.		
	$d_{\text{Туризм}П} = \sum ТВДВ_i / ВРП \cdot 100\%$	(3)
	$d_{\text{Туризм}П+Н} = \sum TO_i / ВРП \cdot 100\%$	(4)
де ВРП – валовий регіональний продукт; $d_{\text{Туризм}П}$ – прямий внесок туризму у ВРП, % $d_{\text{Туризм}П+Н}$ – внесок туризму у ВРП з урахуванням суміжних галузей, %		
2. Рівень зайнятості, зумовлений сферою туризму	$K_{TOдоO_i} = TO_i / O_i$	(5)
	$TZ_i = Z_i \cdot K_{TOдоO_i}$	(6)
де $K_{TOдоO_i}$ – коефіцієнт відношення обороту підприємств від туризму до обороту всього і-ого виду економічної діяльності; TZ_i – кількість співробітників підприємств в економіці регіону і-ого виду економічної діяльності, зайнятих обслуговуванням туристичних потоків; Z_i – кількість зайнятих в економіці регіону в і-му виді економічної діяльності.		
3. Податкові надходження до місцевих і регіональних бюджетів від туристичної діяльності	$ТПіЗ_i = ПіЗ_i \cdot K_{TOдоO_i}$	(7)
де $ТПіЗ_i$ – податки і збори від і-ого виду економічної діяльності, отримані в результаті туристського споживання; $ПіЗ_i$ – податки і збори, отримані від і-ого виду економічної діяльності.		
4. Надходження інвестицій в основний капітал, зумовлені сферою туризму	$I_{окСТ} = I_{окі} \cdot K_{TOдоO_i}$	(8)
$I_{окСТ}$ – інвестиції в основний капітал, зумовлені сферою туризму. $I_{окі}$ – інвестиції в основний капітал від і-ого виду економічної діяльності		

*Джерело: розроблено автором

Запропоновані показники доцільно використовувати в якості цільових індикаторів програм усіх рівнів влади, що забезпечить більш детальну оцінку ефекту від реалізації певних заходів та надасть можливість оцінити вплив окремих елементів сфери туризму на сукупний внесок усієї галузі.

На основі проведеного дослідження обґрунтовано пропозиції щодо створення привабливого інвестиційного клімату в сфері туризму шляхом: впровадження механізмів фінансового стимулювання розвитку підприємств, зокрема створення спеціальних економічних зон туристично-рекреаційного типу з наданням податкових пільг потенційним інвесторам та пільгових довготермінових кредитів органам місцевого самоврядування для інвестиційної розбудови об'єктів туристичної та курортної інфраструктури; залучення у сферу туризму довготермінових низько відсоткових кредитів з міжнародних джерел (Світовий Банк, ЄБРР), а також коштів міжнародної технічної допомоги; виділення грантових коштів на співфінансування інвестиційних проектів, направлених на підвищення конкурентоздатності національного та регіональних туристичних продуктів; спрощення процедури та скорочення термінів видачі дозвільних документів і погоджень на проектування та будівництво закладів тимчасового розміщення; створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури: моніторинг інвестиційних пропозицій розбудови туристичної інфраструктури в регіонах України; підготовка каталогу інвестиційних проектів у сфері туризму для представлення потенційним іноземним та вітчизняним інвесторам; участь інвестиційних проектів у сфері туризму у міжнародних ярмарках інвестиційних проектів.

З метою підвищення ефективності використання бюджетного фінансування сфери туризму запропоновано: створити інтерактивну базу даних, що включає інформацію про всі туристичні та рекреаційні ресурси країни, придатні для використання в туризмі, в тому числі об'єкти історико-культурної спадщини та природно-заповідного фонду, рекомендовані для відвідування туристами та для формування національної мережі туристично-екскурсійних маршрутів; приведення до міжнародних вимог методів статистики у сфері туризму та впровадження рекомендованої Всесвітньою туристичною організацією системи сателітних рахунків; розроблення проектів гармонізованих національних стандартів; представлення туристичного потенціалу України на національних та міжнародних виставково-ярмаркових заходах, конференціях, форумах.

Доведено необхідність розробки та прийняття місцевих програм розвитку сфери туризму, у яких передбачити спрямування коштів місцевих бюджетів, отриманих від сплати туристичного збору, на розбудову туристичної інфраструктури та просування регіонального туристичного продукту. Важливим є створення в Україні Національної туристичної організації (НТО), що об'єднає юридичних осіб публічного і приватного права, та функціонуватиме на принципах ДПП для формування та просування конкурентоспроможного національного туристичного продукту на цільових туристичних ринках.

Дослідження зарубіжного досвіду податкового стимулювання інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму довело необхідність впровадження наступних заходів: відновити податкові канікули для новостворених підприємств з іноземними інвестиціями; розробити практику безоплатного (пільгового) підключення туристичних установ до всіх видів комунікацій; відновити для туристичних підприємств, які здійснюють експорт послуг, нульову ставку ПДВ, що дасть можливість зменшити ціну послуг та сприятиме збільшенню кількості туристів, зростанню обсягів реалізації туристичних послуг та додаткового споживання туристами товарів та послуг понад ті, що надаються туроператором; запровадити знижену ставку ПДВ для готелів та інших закладів розміщення, що надають готельні послуги, які пройшли кваліфікацію на відповідність певній категорії.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання, яке полягає у поглибленні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Основні висновки і результати, одержані в процесі дослідження, полягають у такому:

1. Сфера туризму є важливим джерелом валютних надходжень, сприяє забезпеченню зайнятості, збільшення внеску в платіжний баланс і ВВП країни, диверсифікації економіки, зростання прибутків і підвищення рівня добробуту нації. Сфера туризму визначена як сукупність тісно пов'язаних видів економічної діяльності, ресурсів та суб'єктів, що продукують товари та послуги, для ефективного функціонування туристичного бізнесу, які активно взаємодіють із виробничою та соціальною сферою, що робить туризм каталізатором суспільно-економічних процесів на національному та регіональному рівнях. За результатами аналізу наукових праць вітчизняних та іноземних учених із застосуванням споживчого, соціокультурного й економічного підходів удосконалено сутнісну характеристику поняття «туризму», що на відміну від існуючих надало можливість визначити його як сукупність виробничих і невиробничих видів діяльності, що передбачає безпосередню участь у виробництві товарів та послуг суб'єктів, що об'єднані метою створення, просування й контролю комплексного туристичного продукту. Виокремлено п'ять основних етапів розвитку туризму: зародження, становлення організованого туризму, індустріалізація, розвиток масового туризму та глобалізація туризму.

2. Активізація інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму значною мірою залежить від рівня економічного розвитку країни. З іншого боку, інвестиційний динамізм сфери туризму є важливим поштовхом до економічного зростання країни на регіональному рівні. Інвестиційна діяльність у сфері туризму має свою особливість, оскільки туризм є специфічною сферою господарської діяльності, що полягає у нематеріальному характері туристичних послуг, неспроможності їх зберігання та транспортування, комплексності тощо. Системний підхід до визначення змісту інвестиційної діяльності у сфері туризму дали можливість: врахувати у меті інвестиційної діяльності «соціально-економічний» ефект; із використанням інституційного підходу об'єднати суб'єктів у чотири групи: державні органи управління в сфері туризму; підприємства та установи сфери туризму; фінансово – кредитні установи; міжнародні та громадські організації в сфері туризму та інвестиційної діяльності; визначити об'єкти інвестиційної діяльності та виокремити особливості здійснення інвестиційної діяльності: наявність мультиплікативного ефекту, комплексність, висока частка державних інвестицій, залежність від державної інвестиційної політики, географічного розташування тощо.

3. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму – це система фінансових відносин, що включає процес пошуку, залучення, формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності з метою створення умов для ефективного функціонування сфери туризму. Доведено, що його стратегічною метою є забезпечення галузі достатніми фінансовими ресурсами для інвестування у відтворення та розвиток підприємств сфери туризму, підвищення ефективності їх діяльності та конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг.

4. Встановлено що вплив підприємств сфери туризму на розвиток економіки країни поки що є незначним, зокрема: валова додана вартість, створена підприємствами сфери

туризму, впродовж 2010-2015 рр. скоротилась з 1,5% до 1,2%; питома вага зайнятих у сфері туризму знизилась з 3,6% у 2010 р. до 2,9% у 2015 р.; спостерігається занижений рівень середньомісячної заробітної плати на підприємствах сфери туризму; питома вага основних засобів підприємств сфери туризму в загальному обсязі по економіці становить лише 0,4%, і майже третина основних засобів потребує оновлення й фінансових ресурсів для його проведення; при нинішніх темпах реформ невтішним залишається довгостроковий прогноз розвитку сфери туризму в Україні до 2026 р. Зазначене вимагає реформування системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

5. Аналіз стану фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму впродовж 2010-2015 рр. виявив такі закономірності: а) незначні обсяги фінансування капітальних витрат підприємств сфери туризму (в середньому 1,2% до загального обсягу по країні); б) чотирьохкратне зниження впродовж останніх років у видатках зведеного бюджету видатків на сферу туризму; в) збитковий фінансовий результат діяльності більшості підприємств; г) зниження частки банківських інвестиційних кредитів, наданих підприємствам сфери туризму, у кредитах, наданих усім нефінансовим корпораціям на інвестиційні потреби; д) незначну питому вагу іноземних інвестицій, залучених підприємствами сфери туризму, в загальному обсязі інвестицій.

6. На основі проведеного аналізу туристичного потенціалу Івано-Франківської області розроблено пропозиції щодо формування Комплексної регіональної цільової програми розвитку туризму в області, що включає наступні напрямки: розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури; розвиток і диверсифікація туристичного продукту, підвищення якості послуг; просування туристичного потенціалу. Виконання зазначеного дозволить сформувати конкурентоспроможний на національному та міжнародному ринках туристичний продукт, забезпечити залучення фінансових ресурсів до туристичної індустрії й зростання туристичних потоків в регіон.

7. З метою вдосконалення бюджетного фінансування розвитку сфери туризму з точки зору розподілу ризиків і обов'язків сторін обґрунтовано необхідність використання ДПП як ефективної форми фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Визначено складові ДПП у сфері туризму, що містять суб'єктів, об'єктів, принципи, функції, моделі, форми та інструменти фінансування. Розмежовано інструменти фінансування проектів ДПП у сфері туризму на інструменти прямого і непрямого фінансування для визначення пріоритетності їх використання з метою активізації інвестиційної діяльності в ній. Застосування системного підходу надасть змогу використовувати різноманітні форми й інструменти фінансування проектів ДПП та сприятиме реалізації функцій ДПП у сфері туризму.

8. Для обґрунтування необхідності спрямування державних і приватних інвестицій у сферу туризму запропоновано етапи та показники оцінки внеску сфери туризму у фінансові макроекономічні показники: 1) провести соціологічне дослідження з метою визначення витрат туристів; 2) визначити доходи підприємств тих видів економічної діяльності, що прямо і опосередковано пов'язані з туризмом; 3) виокремити валову додану вартість від туризму в доходах підприємств характерних видів економічної діяльності; 4) розрахувати наступні показники: прямого і непрямого економічних ефектів сфери туризму; рівня зайнятості, зумовленого туризмом; податкових надходжень від туристичної діяльності у місцеві й регіональні бюджети; надходження інвестицій в основний капітал, зумовлені сферою туризму. Це надасть можливість визначити пріоритети у фінансовому забезпеченні підприємств сфери туризму.

9. Підвищення результативності державних фінансових важелів в інвестиційній діяльності підприємств сфери туризму в Україні потребує реалізації низки заходів щодо: створення привабливого інвестиційного клімату в сфері туризму на основі: впровадження механізмів економічного стимулювання інвестиційної діяльності підприємств; залучення довготермінових іноземних кредитів у розбудову туристичної інфраструктури; підвищення дієвості податкових важелів та активізації бюджетного фінансування сфери туризму, спрямування коштів місцевих бюджетів, отриманих від сплати туристичного збору, на розбудову туристичної інфраструктури та популяризації регіонального туристичного продукту, створення в Україні Національної туристичної організації (НТО), що функціонуватиме на принципах державно-приватного партнерства для просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішніх ринках.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Шуплат О. М. Пріоритети інвестиційної діяльності туристичної сфери // Активізація інвестиційного процесу в Україні: [колективна монографія] / Т. В. Майорова, М. І. Діба, С. В. Онишко та ін. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 432-452 (1,2 д.а.)

У наукових фахових виданнях:

2. Довбенко О. М. (Шуплат О. М.) Сучасна теорія портфельних інвестицій / М. В. Довбенко, О. М. Довбенко (О. М. Шуплат) // Економіка України, 2005, № 4, квітень. – С. 81-92 (1,1 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: проведено аналіз економічної ролі похідних цінних паперів, зокрема опціону)

3. Довбенко О. М. (Шуплат О. М.) Податкове стимулювання інвестицій в туристичний комплекс України / О. М. Довбенко // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2007, Вип. 17. – С. 302-311 (0,6 д.а.)

4. Довбенко О. М. (Шуплат О. М.) Спеціальні економічні зони туристсько-рекреаційного типу: порівняльна характеристика / О. М. Довбенко // Вісник Тернопільського національного економічного університету: науковий журнал, 2007, Випуск 2, квітень-червень. – С. 135-142 (0,7 д.а.)

5. Довбенко О. М. (Шуплат О. М.) Євроінтеграція України: валютна альтернатива / М. В. Довбенко, О. М. Довбенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: економіка. – 2007, № 21. – С. 8-10 (0,4 д. а., особисто автору – 0,2 д. а.: проведено аналіз прикладного аспекту євроінтеграції України)

6. Шуплат О. М. Вихід з економічної кризи: методологія обґрунтування в дослідженнях нобелівських лауреатів і реалії України / М. В. Довбенко, О. М. Шуплат // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2009. – С. 134-150. (1,0 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: проведено порівняльну характеристику вжитих заходів урядом України та Євросоюзом при подоланні економічної кризи)

7. Шуплат О. М. Інструменти залучення інвестицій в інфраструктурні проекти / О. М. Шуплат // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – К.: ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана", 2011, Вип. 27. – С. 227–238. (0,5 д.а.)

8. Шуплат О. М. Сучасний стан і тенденції розвитку підприємств сфери туризму в Україні / О. М. Шуплат // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр. / Полтав. ун-т екон. і торгівлі. – Полтава. – 2015. - № 2. (71) - С.122-129. (1,1 д.а.)

У зарубіжному виданні, та у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

9. Шуплат О. М. Формування поняття «туризм» у сучасній економічній науці [Електронний ресурс] / О.М. Шуплат // Ефективна економіка (Index Copernicus, Google Scholar, Scientific Indexing Services: електронне фахове видання з економіки 2015, № 12. – Режим доступу до журналу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/57.pdf (0,7 д.а.)

10. Шуплат О. М. Характеристика інвестиційної діяльності в сфері туризму / О.М. Шуплат // Фінанси, облік і аудит (Ulrich's Periodicals Directory (Ulrichsweb)): збірник наукових праць. – К.: КНЕУ, 2016. - № 27. – С. 134-148 (0,7 д.а.)

11. Шуплат О. М. Державно-приватне партнерство як інноваційна форма залучення фінансових ресурсів у сферу туризму / О.М. Шуплат // Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie – Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. 2016, Nr 2(6). — С. 145-151. (0,5 д.а.)

12. Шуплат О. М. Стан фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму в Україні / Т. В. Майорова, С. В. Урванцева, О. М. Шуплат // Економіст (Research Papers in Economics). – 2016. - № 7. – С.3-7 (0,7 д.а., особисто автору – 0,3 д.а.: визначено обсяги капітальних інвестицій освоєних підприємствами сфери туризму, їх темп приросту й питому вагу в загальних обсягах по країні)

В інших виданнях:

13. Довбенко О. М. (Шуплат О.М.) Спеціальні економічні зони туристсько-рекреаційного типу: світовий досвід / О.М. Довбенко (Шуплат О.М.) // Эффективные инструменты современных наук-2007: материалы III Международной научно-практической конференции. Том 1. Экономические науки. – Днепропетровск: Наука и образование, 2007. – С. 61-63 (0,2 д.а.)

14. Довбенко О. М. (Шуплат О.М.) Туристичний бізнес та його доходи / О.М. Довбенко (Шуплат О.М.) // Формування стратегії сталого розвитку курортів в Україні: матеріали Всеукраїнського «круглого столу», Київ, 26.06.2007 р. / Сімферополь: ВАТ „Сімферопольська міська друкарня”, 2007 – С. 58-60 (0,2 д.а.)

15. Шуплат О. М. Муніципальні облигації як інструмент залучення інвестицій до Чемпіонату Європи 2012 року / О.М. Шуплат // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2010 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Кредитно-екон. ф-т ; редкол.: І. М. Диба (голова) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2010. – С. 500–502. (0,1 д.а.)

16. Шуплат О. М. Приватизація в туризмі: інструмент інвестиційної політики держави / О.М. Шуплат // Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2010: сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции. Том 17. Экономика. – Одесса: Черноморье, 2010 – С. 86-89 (0,2 д.а.)

17. Інвестування: Практикум / [Т. В. Майорова, В. І. Максимович, С.В. Урванцева та ін.]. – К.: КНЕУ, 2012. – 577 с. (33,9 д. а., особисто автору 1,3 д. а.: п. 12.3.: «Оцінка земельних ділянок»).

18. Шуплат О. М. Іноземні інвестиції у реалізації проектів підприємств туристичної індустрії / О. М. Шуплат // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу : зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф., 3 листоп. 2011 р. : до 15-ї річниці створення каф. банк. інвестицій / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; редкол.: І. М. Диба (голова) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2011. – С. 566–571. (0,3 д.а.)

19. Шуплат О. М. Фінансування інвестиційної діяльності сфери туризму: пошук нових джерел та форм активізації / О. М. Шуплат // Фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України в сучасних умовах: зб. тез Всеукраїнської науково-практичної конференції – К.: КНЕУ, 15 квітня 2016 р. – С. 156-158. (0,2 д.а.)

20. Шуплат О. М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму [Електронний ресурс] / О. М. Шуплат // Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України: матеріали Парламентських слухань на тему: (Київ, 2016 р.). - Режим доступу: <http://komsport.rada.gov.ua/uploads/documents/30593.pdf> (0,3 д.а.)

21. Шуплат О. М. Роль публічно-приватного партнерства у залученні фінансових ресурсів у сферу туризму/ О. М. Шуплат // Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку [Електронний ресурс] : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-прак. конф. (Київ, 22 червня 2016 р.) – К.: КНЕУ, 2016 р. – С. 345-348. (0,1 д.а.)

22. Шуплат О. М. Сучасний фінансовий стан підприємств сфери туризму /О.М. Шуплат // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії [Електронний ресурс]: зб. наукових праць – Переяслав-Хмельницький, 2016. – С. 53-56 (0,3 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Шуплат О. М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2016.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних положень та розробці методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

У роботі систематизовано теоретичні засади функціонування сфери туризму та визначено етапи їх становлення та розвитку у світі. З метою поглиблення теоретико-методологічних засад фінансового забезпечення галузі досліджено економічну природу та особливості інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Проаналізовано сучасний стан діяльності підприємств сфери туризму і виявлено ключові тенденції їх функціонування в Україні. Визначено основні джерела фінансування інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств сфери туризму та обґрунтовано пропозиції щодо підвищення ефективності їх використання. Досліджено інвестиційний потенціал підприємств сфери туризму й обґрунтовано заходи перетворення туризму на одну з провідних галузей економіки регіону (на прикладі Івано-Франківської області). Розроблено рекомендації щодо вдосконалення бюджетного фінансування розвитку сфери туризму на основі державно-приватного партнерства. Удосконалено методику оцінки внеску підприємств сфери туризму у фінансові макроекономічні показники регіону. Розроблено пропозиції щодо підвищення дієвості державних фінансових важелів в інвестиційній діяльності підприємств сфери туризму в Україні.

Ключові слова: фінансове забезпечення, сфера туризму, інвестиційна діяльність, фінансові ресурси, бюджетне фінансування, державно-приватне партнерство.

АННОТАЦИЯ

Шуплат Е. М. Финансовое обеспечение инвестиционной деятельности предприятий сферы туризма – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2016.

Диссертация посвящена развитию теоретических положений и разработке методических подходов и практических рекомендаций по формированию финансового обеспечения инвестиционной деятельности предприятий сферы туризма.

В работе систематизированы теоретические основы функционирования сферы туризма и определены этапы их становления и развития в мире. С целью углубления теоретико-методологических основ финансового обеспечения отрасли исследована экономическую природу и особенности инвестиционной деятельности предприятий сферы туризма.

Установлено, что финансовое обеспечение инвестиционной деятельности предприятий сферы туризма – это система финансовых отношений, включающая процесс поиска, привлечения, формирования и эффективного использования финансовых ресурсов, направленных на осуществление инвестиционной деятельности с целью создания условий для эффективного функционирования сферы туризма.

Проанализировано современное состояние деятельности предприятий сферы туризма и выявлены ключевые тенденции их функционирования в Украине. Определены основные источники финансирования инвестиционной деятельности отечественных предприятий сферы туризма и обоснованы предложения по повышению эффективности их использования. Исследован инвестиционный потенциал предприятий сферы туризма и обоснованы мероприятия превращения туризма в одну из ведущих отраслей экономики региона (на примере Ивано-Франковской области).

Классифицированы рычаги финансового обеспечения инвестиционной деятельности предприятий сферы туризма по направлениям воздействия: 1) финансово-кредитные рычаги – бюджетные, фискальные и рычаги финансового рынка, направленные на создание благоприятной инвестиционной среды для развития предпринимательской деятельности в сфере туризма; 2) административно-правовые и организационные рычаги, которые делятся на нормативно-правовые, организационные и структурные – это рычаги общей организации и правовой регламентации сферы туризма. Это позволит на макро- и микроуровне определить приоритетность использования этих рычагов в зависимости от состояния туристической сферы и необходимость активизации инвестиционной деятельности в ней.

Разработаны рекомендации по совершенствованию бюджетных рычагов развития сферы туризма на основе государственно-частного партнерства путем определения приоритетных направлений и инструментария привлечения инвестиций для реализации проектов государственно-частного партнерства в сфере туризма, конкретизации функций и эффектов, а также расширения сторон участия в партнерских отношениях.

Установлено, что ГЧП в сфере туризма – это система взаимосвязанных элементов (субъектов, объектов, принципов, функций, моделей, форм и инструментов), которая характеризует взаимодействие субъектов ГЧП по поводу объектов ГЧП, осуществляется на основе соответствующих принципов и предполагает использование форм, инструментов финансирования проектов ГЧП и способствует реализации функций ГЧП в сфере туризма.

Выделены функции ГЧП в сфере туризма (воспроизводственную, социальную, инвестиционную, инновационную функции и функцию реализации интересов субъектов ГЧП) во взаимосвязи с эффектами, которые ГЧП создает в экономике в процессе реализации различных проектов.

Усовершенствован алгоритм оценки влияния сферы туризма на социально-экономическое развитие региона в части выделения этапов и расчета следующих показателей, а именно: прямого и косвенного экономических эффектов сферы туризма; уровня занятости и поступления инвестиций в основной капитал, обусловленных сферой туризма; налоговых

поступлений от туристической деятельности в местные и региональные бюджеты. Это позволит на более качественном уровне провести анализ структуры сферы туризма и определять отраслевые приоритеты финансирования ее развития.

Разработаны рекомендации по повышению эффективности использования источников финансирования инвестиционной деятельности отечественных предприятий сферы туризма.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, сфера туризма, инвестиционная деятельность, финансовые ресурсы, бюджетное финансирование, государственно-частное партнерство.

ANNOTATION

Shuplat O.M. Financial provision for investment activity of tourism enterprises – Manuscript.

The thesis for the Candidate of Economic Sciences academic degree, specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to the development of theoretical positions, methodical approaches and practical recommendations on the formation of financial provision of investments tourism enterprises.

Theoretical bases of tourism operations are systematized. The stages of tourism industry formation and development in the world are identified. The economic nature and characteristics of the investment activity of tourism enterprises are investigated.

The current state of tourism enterprises activity is analyzed and the key trends in their functioning in Ukraine are identified. The main sources of financing of domestic tourism enterprises investment activity are determined and the suggestions for improving the efficiency of their using are proved. The investment potential of tourism enterprises is studied and the measures of tourism transformation into one of the leading sectors of the regional economy (for example, Ivano-Frankivsk region) are justified.

Recommendations for the improvement of budgetary levers of tourism on the basis of public-private partnership are developed. The impact assessment algorithm of tourism industry on social and economic development of the region are improved.

Key words: financial provision, tourism industry, investment activity, financial resources, budgetary financing, public-private partnership.